

Nr 645.

Av herr **Jacobson** i Vilhelmina m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 367, angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 367 föreslås, att statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet fr. o. m. den 1 januari 1946 skall utgå efter andra grunder än de nu gällande och i huvudsaklig enlighet med ett utarbetat och i propositionen framlagt förslag. Detta innebär, som princip, att statsbidraget till resp. kommuner skall avvägas med hänsyn till kommunernas ekonomiska ställning, främst på grundvalen av antalet skattekronor per invånare i resp. kommun, men även under hänsynstagande till vissa andra förhållanden, som kunna anses böra läggas till grund för bedömning av kommunernas behov av understöd för fullföljande av folkskolebyggandet.

Man torde kunna erkänna, att detta sätt att utportionera statsbidraget efter resp. kommuners ekonomiska förutsättningar att kunna bära bördorna för undervisningens befrämjande kan betraktas som ett steg i rätt riktning. Helst skulle man dock ha sett, att denna reform kunnat genomföras, utan att någon kommun kommit i en sämre ställning i här nämnda hänseende än vad nu är fallet. Men i ännu högre grad skulle det kunnat motiveras, att vid detta avvägande de allra fattigaste kommunerna med det allra lägsta skatteunderlaget skulle fått *hela* kostnaden täckt genom statsbidrag. Då det emellertid torde kunna antagas, att ett förslag efter här nämnda utgångspunkter knappast har någon möjlighet att vinna riksdagens bifall, finnes det icke någon anledning att här framföra ett sådant. Däremot tillåta sig motionärerna — vilka representera en del av landet, där de skattetyngda kommunerna äro i majoritet — att här framföra ett mindre långt gående förslag på denna punkt, under förhoppning att detsamma skall kunna accepteras av riksdagen.

Ett genomläsande av den framlagda propositionen giver genast vid handen, att propositionens linje för statstilldelning av bidrag till kommunerna för här nämnda ändamål måste komma att bli ofördelaktigare för de särskilt skattetyngda — eller kanske rättare sagt de minst skattekraftiga — kommunerna än det förslag, vilket även refereras i propositionen och som framlagts av de sakkunniga, »1945 års folkskolesakkunniga». Enligt nämnda sakkunnigas förslag skulle nämligen kommuner med upp till 4 skattekronor per invånare kunna erhålla statsbidrag med från 60 upp till 80 % av det s. k. bidragsunderlaget. Enligt regeringens i propositionen framförda förslag skulle däremot statsbidraget till de kommuner, som ha detta låga skatteunderlag, inskränkas till 65—75 %, men detta statsbidrag skulle endast till-

erkännas kommuner med högst 3 skattekronor per invånare. Till kommuner med över 3 och högst 5 skattekronor per invånare skulle utgå statsbidrag med endast 60—70 %.

Undertecknade representanter för Övre Norrland — där antalet kommuner med ett mycket ringa antal skattekronor per invånare är det vanligast förekommande — kunna icke komma till någon annan uppfattning än den, att detta propositionens förslag måste innebära ett högst avsevärt nedprutande i förhållande till de sakkunnigas förslag av statsbidraget till de i nämnda hänseende allra sämst ställda kommunerna, varjämte det måste innebära, att ett mycket mindre understöd kommer att utgå till nämnda kommuner än vad som — åtminstone i en del fall — under de gångna åren tillerkänts desamma.

Motionärerna vilja här ytterligare framhålla, att kommuner av denna typ med ett mycket ringa antal skattekronor per invånare är mycket vanligt förekommande i Norrland. En på grundvalen av uppgifterna i »Årsbok för Sveriges kommuner 1945» gjord utredning i nämnda hänseende giver vid handen, att i vad det gäller Norrbottens, Västerbottens och Västernorrlands landskommuner antalet skattekronor per invånare ställer sig på följande sätt.

	Högst 3 kr.	3—5	5—7	7—9	9—11	11—13	13—15	15—17	Över 17
Norrbotten	0	9 ¹	5	7	2	0	0	1	1
Västerbotten	0	0	7	16	2	3	0	11	0
Västernorrland	0	2 ²	29	21	4	4	1	0	1

Det framgår av denna sammanställning, att i dessa trenne län — av vilka särskilt det förstnämnda är det mest skattetyngda i landet och dessutom det län, där kommunerna i allmänhet ha det minsta antalet skattekronor per invånare — likväl ingen av nämnda kommuner har ett så lågt antal skattekronor per invånare som 3. Tiden har icke tillåtit att utröna, huruvida inom något annat län någon kommun existerar med ett så litet antal skattekronor, men man har anledning antaga, att i så fall antalet av sådana kommuner är mycket ringa.

Från här nämnda utgångspunkter förefaller det, som om det skulle finnas mindre motiv för att nedflytta den här förut nämnda gränsen från den av de sakkunniga föreslagna: 4 skattekronor till 3, isynnerhet då detta förenats med den förut här omnämnda nedsättningen av statsbidragsprocenten.

Nämnda nedsättning kommer — som här ovan antytts — att träffa de allra sämst situerade av våra skattetyngda kommuner, vilka ha det allra lägsta skatteunderlaget av de skattetyngda kommunerna i landet.

I det sammanhanget kan också vara lämpligt att genom siffror fastslå, att nämnda skattetyngda kommuner bevisligen främst äro till finnandes i

¹ Därav 7 i gruppen 4—5 och 2 i gruppen 3—4.

² Bägge i gruppen 4—5.

Norrland och särskilt i Övre Norrland. Detta framgår tydligt och klart av en blick på uppgifterna i ovannämnda publikation: »Årsbok för Sveriges kommuner 1945», varav kan inhämtas, att av Norrlands 227 landskommuner icke mindre än 147, d. v. s. 64,8 0/0, uppbära skatteutjämningsbidrag och alltså kunna rubriceras som mer eller mindre skattetyngda, under det att motsvarande siffror för det övriga landet äro 399 skattetyngda kommuner av 2 165, d. v. s. 18,4 0/0. Slutligen kan i det sammanhanget omnämnas, att av Norrbottens landskommuner 24 uppbära sådant bidrag och endast 1 har en så låg skattesats, att inget utjämningsbidrag utgår. Ävenså kan framhållas, att de norrländska kommunerna i allmänhet representera en högre grad av skattetunga än de övriga.

Nu kan kanske invändas, att propositionens innebörd även är, att främst här senast nämnda kommuner — som ett tillskott till vad de enligt ovan nämnda bestämmelser skola utfå i statsbidrag — även kunna erhålla ett tillägg, alltså ett högre statsbidrag, då särskilda förhållanden — geografisk utsträckning av en kommun m. m. (se s. 14 i propositionen) — kunna giva anledning härtill. Detta senare tilläggsförslag torde kunna anses som i hög grad motiverat, eftersom man kan antaga — vilket också framhålles av de sakkunniga — att ett differentierande av statsbidraget *endast* med hänsyn till antalet skattekrönor per invånare kan leda till orättvisor, särskilt när det gäller kommuner med en betydande geografisk utsträckning. Detta gäller främst i Norrland, där denna utsträckning måste leda till nödvändigheten att bygga ett större antal skollokaler med därmed följande ökade skattestryck för kommunerna.

Motionärerna ha den uppfattningen, att ett tilläpande av denna supplementerande regel i största utsträckning bör komma till användning, då det gäller särskilt de hårdast skattetyngda kommunerna. Motionärerna ha emellertid på denna punkt icke kunnat få fullt klart för sig, huru stor frihet regeringen enligt propositionens riktlinjer skulle få att med användande av den här nämnda tillägsregeln gå utöver den maximigräns för erhållande av statsbidrag, som gäller enligt den här förut nämnda normalregeln. Motionärerna ha här den uppfattningen, att regeringen på denna punkt borde kunna få *en tämligen obegränsad frihet* att — då särskilda förhållanden motivera detta — giva en kommun, som råkat ut för särskilt stora ekonomiska svårigheter, ett tillskott, som t. o. m. mycket avsevärt skiljer sig från vad kommunen under andra förutsättningar kan ha rätt till. Som ett skäl härför kan bl. a. anföras, att det kan inträffa i en kommun, att ett stort företag — som i övervägande grad medverkat till framskapandet av ett någorlunda rikligt skatteunderlag i en kommun — nedlägges eller avsevärt minskar sin produktion. I en sådan situation kan det inträffa, att det skatteunderlag per invånare, som existerar det år, då det här nämnda statsbidraget skall bestämmas, långt underskrider det antal skattekrönor, som erhålles, då till grund lägges genomsnittet av skatteinkomstkrönor under 7 (5) år enligt propositionens förslag. Särskilt i en sådan situation — som givetvis hör till undantagen men likväl någon gång kan inträffa — borde Kungl. Maj:t enligt mo-

tionärernas mening ha någorlunda fria händer att utan en snäv begränsning tillämpa den här nämnda undantagsregeln, även om detta skulle komma att innebära, att statsbidraget högst avsevärt skilde sig från ett tillämpande av grundregeln.

Undertecknade motionärer tillåta sig alltså — utan att taga någon ståndpunkt till en del andra i propositionen framförda yrkanden, rörande vilka motioner antagligen framkomma från annat håll — att här nedan framföra tvänne yrkanden med anledning av propositionen. Det ena yrkandet avser det här senast berörda spörsmålet, och det andra syftar till en justering av propositionens yrkande, då det gäller statsbidragen till de minst skattekräftiga kommunerna. De siffror, som här ovan anförts rörande det antagligen tämligen ringa antalet av sistnämnda kommuner, giva en antydning därom, att en justering enligt det här nedan framlagda yrkandet icke skulle komma att medföra någon mera betydande ökning av statsutgifterna.

Under hänvisning till vad här anförts hemställas alltså,

att riksdagen vid behandlande av Kungl. Maj:ts proposition nr 367 måtte uttala sig för, att den å s. 31 i propositionen intagna tabellen ändras så, att tabellen börjar med »högst 4» (antal skattekrönor per invån.) och att statsbidraget för denna grupp sättes till »80 till 60 0/0» av bidragsunderlaget samt att nästa rad i tabellen ändras till »över 4 högst 7» och statsbidraget till »75 till 55 0/0», samt att rad 3 strykes ävensom

att riksdagen förklarar, att den intet har att invända mot att de här föreslagna bestämmelserna rörande statsbidragets storlek må tillämpas så, att där särskilda skäl därtill äro statsbidrag må kunna beviljas med högre belopp än som motsvarar 80 0/0 av bidragsunderlaget.

Stockholm den 31 oktober 1945.

Uddo R. Jacobson.

K. J. Andersson,
Alfredshem.

K. G. Viklund.

Gösta Skoglund.